
Josep M. Corredor

Postal íntima de Josep M. Corredor

SANTIAGO COQUARD I SALA

El títol d'aquesta col·laboració és manllevat pel record dels seus primers escrits impresos a la premsa local gironina. Senzilles postals al pas de fets o esdeveniments remarcables en el ritme ordinari de la ciutat: visita d'una personalitat de relleu, impressions literàries sobre l'Onyar voluble, la Devesa, les castanyes, els fums i les boires tardorals.

Aquesta pretén ser una postal de reviviscència, ans que de recordança. Percaça retrobar Josep M. Corredor i Pomés en viu, en el variat calidoscopi de les seves cares. El «Pitus», el Corradi, el Corredor. El nen, el noi, l'adult, el jove fet, l'home madur i l'entrat ja en anys platejats.

La postal per si mateixa i les col·laboracions d'altres ens imposen límits d'espai i de fita. Ens rellevem de fer una biografia rigorosa. Dates, fets i situacions estimables pel seu brollar i com a reacció definidora de la seva personalitat o que ens donin el just relleu d'originalitat. Procurarem selecció fidel

de bona font. Afinarem una intercomunicació que abasti fins els límits més propers a la identificació, absolut irrealitzable del tot, evidentment, però farem els possibles.

Recerca

Cerco algun rastre més enllà de la rememoració estrictament personal, a Girona i al món gironí d'ara i d'avui. Res em fa retrobar-lo. Em vénen les paraules escrites per un periodista gironí arran de la seva mort: «El món gironí s'ha empobrit un xic més amb la desaparició sobtada de Josep M. Corredor...». Certament. La Girona d'avui, materialment més gran i més rica, sí... però prou empobrida d'altres virtuts humanes. En aquest camí, descendeix un esglaó més amb l'oblit i la descurança dels seus fills il·lustres, que ahir encara estaven entre nosaltres.

La Girona d'agost, fora del sol, està de vacances. Tot és, però és altre. No retrobo la Rambla, l'Escola Normal del seu temps, tampoc la seva barriada del Carme, carrer i travessies, el Vista Alegre de jugador

de futbol, l'Onyar on feia la «banyota», fent taparada per encerclar «caps de bou»... Tot es fa foraster.

El Corredor del primer temps que jo he conegut esdevé un personatge de ficció en aquesta ciutat nova i en el món que l'habita. Resseguint llenques del seu viure diari, topo casualment amb Fèlix Farró, un dels pocs, cada dia menys, que queden de la nostra lleva. M'aclapara de records parlant-me —qui millor que ell—, del popular Corradi futbolista, de la seva posició a l'equip gironí i de les seves habilitats amb la pilota. Com era —dic jo—, com a persona? «Molt inquiet em fa, una fúria d'activitat i un conversador com pocs —em respon com un llampec—. I que no podia passar-se de fer colla tot canviant impressions», afegí amb insistència.

Aquesta qualitat de joventut tindrà un desenvolupament excepcional en passar els anys.

Més animat, retorno a la seva casa nadiua, a on va viure sempre. Ja no és a la travessia del Carme. És al carrer J. Pascual i Prats. Ara hi ha timbre i la portalada, abans

oberta, ara està tancada. M'obren. Hi sento veus. Aquesta ja no és la casa ombrívola i silenciosa del nen Corredor. La Rosa, la muller, la filla Maria Rosa i les dues nétes, Cristina i Isabel em retornen, amb les seves cares i els seus ulls, el record lluminós d'un marit, d'un pare i d'un avi, l'amic entranyable per a mi.

Tot i això, el retrobament total, en el meu cas, i pels que no l'hagin conegut, no té altre camí que l'obra que ens ha deixat escrita. Llibres originals, traduccions, articles nombrosos en els diaris o aplegats amb altres inèdits en volums, cròniques de conferències, notes i referències de premsa.

Cal advertir que escollirem de l'obra escrita la raó interior que impulsa la ploma en cada cas, sense entrar en l'anàlisi precisa del contingut, ni en la seva valoració, encert o desencert. Interessarà més per a nosaltres l'alè que el llença i el foc vital de virtut creadora amb què vol fer-se, amb l'emotivitat, la incitació, el desvetllament i la consciència de temps i de responsabilitat del lector destinatari. Si avui es vol reviuir Corredor, llegir-lo i rellegir-lo, és l'única i encertada manera d'aconseguir-ho.

*D'esquerra a dreta,
Santiago Coquard,
Josep M. Corredor
i Santiago Sobrequès.*

Tenir en compte sempre, per guia del lector i evitar judicis equivocats, de fixar les cotes de data, lloc i circumstància individual de l'autor i del moment històric a què fa referència, normalment el seu temps i el del proper pretèrit. Gairebé sempre va adreçada a la seva gent contemporània.

Horitzons i etapes

Bo serà fer un esquema d'etapes o períodes en el llarg de la seva vida i la variació d'horitzons —paisatges, homes i ambients—, en els quals assaonaren moltes de les seves traces constants en germen, es conformaren promeses o sorgiren matisos nous en l'encaix del seu jo i la circumstància. L'esquema proposat és el següent:

- Infància i primera joventut

1912-1932: Girona punt de referència.

- Segona joventut 1933-1936: Madrid i Barcelona centres del cicle.
- Joventut de trauma 1936-1939: Escenaris de la guerra civil.
- L'home de l'exili:
- Montpeller 1939-1942.
- Perpinyà 1942-1947, que subdividirem en dues èpoques:
 - 1942-1954, més centrat en aquesta ciutat.
 - 1954-1977 amb viatges a Espanya i Europa.
- Retorn a Girona 1977-1981. Residència habitual a Girona.
- Darrers dies del 1981.

Aquest esquema no obeeix a raons didàctiques. A cada una de les èpoques Corredor va donant aspectes nous de la seva vida. I les variacions de fesomia s'inclouen en aquests espais.

Infància i primera joventut (1912-1932)

Abasta els primers vint anys de la seva vida. Neix el 3 de juny de 1912 a Girona, a l'avui carrer J. Pascual i Prats, núm. 7, casa dels

Josep M. Corredor

*Josep M. Corredor
amb Mn. Manuel Fuentes
i el doctor Pompeu Pascual.*

seus pares Manuel Corredor i Serafina Pomés. Heretada dels avis que la bastiren sobre terrenys adquirits per cens, règim que facilità el creixement de Girona fora muralles, seguint radialment la riba dreta de l'Onyar. Entrada gran, pati on es treballà els taps, petita horta i pis.

Interessa remarcar que Josep M. Corredor és el tercer fill del matrimoni i el darrer. El precediren Rosa, germana Adoratriu a Girona i un altre Josep, el «Papitu» de la casa, que morí el dia 1 de setembre de 1911, als 13 anys, justament *prop d'una desena de mesos* abans que el nostre Corredor vingués al món. Aquest és el fet més significatiu i que justifica l'espai que hi dedicarem.

Els pares queden sols a la casa després de la mort d'en «Papitu» i de l'entrada de la filla gran al convent, aclaparats per la pèrdua d'aquell infant, joia i vida de la llar. Deserta queda, ombrívola i amb un silenci de plom. Pare i mare són dues ombres més.

El pare Corredor, cal·lígraf, pendolista i artista magnífic de la ploma i la tinta xinesa, reviu el re-

cord de la filla i del filllet perdut en dos quadres de gran dimensió. Un d'ells, en «Papitu», revestit amb els ornaments sagrats al peu de l'altar —havia entrat al seminari als deu anys, n'hi està tres, la meningitis se l'emportà—. Al bell mig del quadre un facsimil, en forma de llibre obert, conta fil per randa, la vida de «l'angelet, enamorat de Déu... apòstol ell, dels vaillets, deixebles per ell, del barri» i «la seva mort dolça en mans del seu Jesús». Josep Maria Corredor havia de veure i reveure aquest quadre cada vegada que anava a la seva habitació, que també ho havia estat del germanet. Així nasqué i va créixer la convicció que havia vingut al món de «substitut», com deia ell mateix. No sols a omplir un buit; possiblement, a reproduir la vida d'en «Papitu». ¿Com s'arrelà i

prengué consistència aquesta empremta d'infància en l'esperit del nounat? ¿Tingué quelcom a veure per a la resta de la vida i els seus darrers moments? ¿Per què amb tanta insistència parla sovint de la «dolça mort» en els articles dedicats a la pèrdua de persones estimades per ell?

El que puc dir és que Josep M. Corredor heretà del germanet el front despert, els ulls vius i la inquieta activitat dins la colla del veïnatge. També el seguí com escolanet a les germanes Adoratrius. Estudis primaris en una escola dels germans de La Salle, arrodoniren una formació de contingut i d'ambient religiosos. Tot i això, res esborrà la manca d'en «Papitu». Seguí planant la seva ombra.

Als catorze anys —1926—, Corredor entra a la Normal de Girona i durant quatre anys estem asseguts de costat a les aules. Arribem a conviure i a intimar, més per coincidències del viure que per companys de barrila. Semblances i diferències ens apropen alhora. La força de les autèntiques amistats futures de Corredor rauran sempre

en aquesta coincidència del viure, que li neix amb la joventut.

En aquella Normal, hi veu prou professors i més just, els veritables mestres que el meravellen i l'admiren. Miquel Santaló i Cassià Costal li donaran la mesura justa per calibrar les virtuts del mestratge veritable, que més tard exaltarà en tantes figures mestres de nom i de fet, i que ell mateix exercirà en la seva particular manera de ser.

Corredor no és un estudiant quiet, tancat, absorbit i clos entre textos de manuals i tasques escolars manades. Jove preocupat per saber, molt donat a la història, als temps passats i als seus homes. En servirà una dedicació en la resta del seu viure, una dedicació apassionada. Les coses del dia l'atrauen. Devora diaris i revistes.

Tampoc l'absorbeix totalment l'estudi. Li queda prou temps per fer colla, ramblejar, conversar incansablement, fins més enllà del vespre. Entrada la nit, recull el darrer periòdic arribat a Girona i encara aprofita hores, que es deuen al descans, per donar lectura al darrer llibre d'interès actual. Conversar i llegir mereixen ser remarcats. Del conversar, en sorgirà una pràctica constant consagrada en llibres. Per a ell, a més de la conversa oral, amb un interlocutor davant, l'escriure és una altra conversa amb un interlocutor absent i desconegut. Aquesta és la raó última de tots els seus escrits.

El Corredor actiu no s'ha acabat. També està volcat, i de quina manera més intensa, en l'equip de futbol del Girona, el de la Normal o en algun altre grup estudiantil. Popularitza el nom de Corradi. Cal distingir-lo de l'altre company de nom Corredor, en PH per a nosaltres. Les cròniques esportives de la premsa local dels anys 28 al 31 van, del seu nom, setmana darrera setmana, ininterrompudament plenes. El seu interès i passió pel futbol minvarà amb la distància que

imposarà l'exili. S'esllanguirà en retrobar-lo mancat d'entusiasme de la pròpia gent, nodrint el camp de jugadors locals, entre altres circumstàncies. Aquesta activitat esportiva, brillant en el partit de la màxima rivalitat, Normal contra Institut, li deixa esclatxa per acudir a la premsa local en expansions literàries o de glossa a la notícia.

Els anys 1931 i 1932, els dos primers de la República tot just estrenada, Corredor estrena també entusiasme i preocupació per la *res publica*. És el primer intent en una confrontació electoral. Deixem que ell mateix s'expliqui: «Per la tardor del 1932 —jo era llavors molt jove, amb motiu de les eleccions al Parlament català, vaig fer la meua primera campanya electoral per les comarques gironines. Feina més que cansada, esgotadora... concreta, exaltant... *ben diferent de les simples elucubracions intel·lectuals*», «... el *dinamisme de l'acció* que s'imposa». Els subratllats marquen la descoberta del contrast entre l'home d'idea que ell era radicalment, i l'identificat en l'acció. Ens fa recordar el contrast entre Sòcrates i Alcibiades, ben vist per Juvenal.

¿Quins foren els efectes? Deixem altra volta que ens ho digui, després d'al·ludir a Nestor Luján, de qui una periodista afirmava el caire «d'un liberal que tenia la desgràcia d'haver-se equivocat d'època i de país»; a mi «sense immodèstia —diu—, és una mena de definició que també em convindria; és a dir, la predisposició, potser congènita, a *rebre bufetades d'un costat i de l'altre*». Tot i això, restarà fidel al seu sistema d'idees i la funció d'alerta i encoratjament d'un civisme actiu i crític, subjecte obligat a fer història, en les hores de desvetllament i redreça, i més encara en les d'esbaltiment i marcida. L'advent de la República li apareix com l'alba de sortida del túnel de la Dictadura. No podia de-

sertar de la renovadora consciència de poble que retroba el seu paper com a protagonista, altra volta, del seu futur. Malgrat tot, Corredor pressent ja les paraules que més tard manllevarà del Malraux: «Solament la idea és pura, l'acció és sempre maniquea». Mixtura, sap greu de dir-ho, però així ho veurà, de «brutícia» i de «servitud».

Segona Joventut (1932-1936)

Després d'un any i mig de curses i interrompudes ocupacions com a mestre interí, és designat mestre en propietat de Celrà, plaça que queda a cura de substitució per haver-lo autoritzat a seguir estudis universitaris a Madrid primer i a Barcelona després.

Jo no vaig veure mai Josep M. Corredor com un mestre acabat en un destí d'escola de primer ensenyament. No per subestimació de la tasca, ni per manca de qualitats en ell. Fou la passió de saber més i l'oportunitat d'un ajut d'estudis el que portà Corredor a la Universitat.

A Madrid hi anà ansiós i retornà meravellat del contacte amb mestres que representaven un alt nivell dins la intel·lectualitat i la nova consciència del país. Sobretot m'omplí d'admiracions i lloances del mestratge d'Ortega i Gasset. Sospito que aquesta alenada d'aire nou de la capital de l'estat, el guarí d'un provincialisme limitat i li obrí uns horitzons més amplis.

A Barcelona, és el temps de la primera Universitat Autònoma, ratifica l'admiració i estima —els Xirau, Carles Riba...— pels mestres, professors, encarregats de curs que s'esmercen tots pel camí d'una universitat europea i de casa —moltes classes es donen en català—, en un ambient de perfecta convivència i selecció.

La Universitat deixa encara lleure a Corredor per formar part del grup de fundadors i redactors de la

Josep M. Corredor

revista gironina «VICTORS», amb el propòsit d'encendre de nou el redreçament cultural de la ciutat, que la guerra civil abortirà —havia nascut el primer de gener de 1931 i morí després de sortir-ne cinc o sis números—. Deixant aquest tema, del que tantes coses podrien dir-se, no queda altra cosa que remarcar: el Corredor amatent, sempre un més on hi ha foc d'inquietuds.

Després de les eleccions de febrer de 1936, sempre clarivident del pols dels dies, veu congriar-se la tempesta de la guerra i la caiguda de la Catalunya de convivència civilitzada, enganxada com està al «ruedo ibérico». Ens recorda els dies negres que s'apropen amb les paraules de Prieto en el seu discurs a Conca el primer de maig de 1936, davant uns oients exaltats que no se l'escolten: «Esto no puede durar una semana más», «Que no sueñen en un nuevo trece de septiembre incruento» (Recorda la Dictadura de Primo de Rivera). Corredor, sensible a la premonició porta a la seva cara l'empremta de la preocupació. És així.

Joventut de trauma (1936-1939)

Arribà del curs d'estiu de Santander a Girona, passats alguns dies de la nova situació. Rep la nova de la mort violenta del seu padrí, que vivia davant de casa seva i, ha d'assistir a la vetlla i companyia del fill, la nit abans de l'execució. Més que esverat, està desfet. Passions desfermades i descontrol maten aquella convivència que tant estimava. De l'alarma passa a l'exaltació del blasme, més enllà del «això no és això».

Corredor no és home de fusell al front ni de pistola a la reraguarda. Tampoc aspirant a posició política de càrrec. El ròssec que li quedà, d'una topada jugant al fut-

bol, en el peu, el manté de moment un temps fora de files. Més tard també serà cridat; la guerra anirà poc a poc a una davallada d'entusiasmes i desil·lusions pels que les tenien i, en últim terme, sols restà l'esperança de sortir-ne viu.

Acabada la guerra, Corredor retorna a la mateixa dispesa on estava d'estudiant. Viu a l'espera. Tem, no per altra cosa, per idees i actituds. El convencen de passar la frontera. Dubitatiu i vacil·lant ho intenta dues vegades. Deixa córrer el primer cop, reïx el segon. Davant l'alternativa d'exili o depuració de resultats problemàtics, escull la primera. Això serà molt important en el procés de meditació interior a què sotmetrà la seva ànima, sensible i alhora exigent (procés de culpes i exculpacions, retrets i mèrits propis i col·lectius), i també el temor i l'esglai que planarà de veure's vigilat, controlat, assetjat..., i fins en algun moment, seriosament perseguit. Té ara vint-i-set anys. És l'home de la generació de la guerra, amb el trauma que això suposa. Sense aire victimitista, el que reclamarà, en tot el que dirà i escriurà, serà el reconeixement aclaridor d'una situació en la qual no hi havia culpa per a la generació en plena joventut i la informació justa a les generacions seguidores, mal informades o desateses pels que podien fer-ho o desorientades pel buit que trencà la continuïtat generacional. Corredor no serà mai un ressentit, encara que sigui insistent en el contrast de les èpoques que afecten les tres darreres generacions.

L'home d'exili: Montpeller (1939-1942)

La seva veu ens descriurà l'ambient. «Era pel mes de juny de 1940, quan el desastre francès. El grup nombrós de catalans que ens trobarem a Montpeller vivíem amb

l'ai al cor. Amb la invasió nazi, les escadusseres il·lusions es veien substituïdes per perills, amenaces cada dia més inquietants». Veu a casa seva el mestre Pompeu Fabra, la pipa a les mans, un cafè de veges, fuma fulla de col... i amb tot, li diu: «Cal no abandonar mai la tasca ni l'esperança». Quina resistència al defalliment! El shock que més l'aclapara el pateix el setembre de 1940, cridat a la Comissaria Central de Policia on s'assabenta que ha d'ésser investigat... per atribuir-li diversos assassinats. Li calgué passar unes vacances obligades a l'empara dels resistents localitzats en el Pirineu rossellonès, que el cobriren i ajudaren. Al bell mig de tan greus entrebancs Corredor aconsegueix assolir aquests anys la llicenciatura de lletres per la Universitat de Montpeller i amb el mestre Fabra i Heribert Barrera organitzen una setmana d'estudis catalans.

L'home d'exili: Perpinyà (1942-1954)

S'ocupa en el que fou propòsit de la seva vida, la docència. De moment és nomenat lector de llengua espanyola del Lycée Aragó, nomenament que deu renovar-se cada any. Solament l'ajut inestimable de Marcel Bataillon, «la mère poule des hispanistes», li assegura any darrera any la renovació. Sempre hi ha qui preté l'anul·lació. Mantindrà aquesta situació fins el 1970. Llavors ja doctor, serà nomenat assistent d'espanyol i de català a la Universitat de Perpinyà. Amb els títols de llicenciat i doctor, fent-se francès, Corredor tenia les portes obertes a una situació estimable, sòlida i envejable. Mai se li va ocórrer deixar la nacionalitat del seu país i canviar-la per la francesa. Sempre sentí una gran admiració pel poble i la llengua francesa, que arribà a dominar i no es cansà de mostrar-

ne el seu agraïment per l'acollida i l'estima que li tingueren. Però tot i això no se sentí fill de França. Només de la seva terra i de la seva llengua, aquella en què vingué al món i amb la qual digué les primeres paraules. Aquesta fidelitat és una altra de les grans passions de la seva ànima.

Farem referència de passada a uns fets per la dimensió que tindran en el seu esperit. El casament amb Rosa Planella, (1946), Corredor té trenta-quatre anys. El mestre Pompeu Fabra en serà el padri. Aquest matrimoni representa l'entrada en la vida de Corredor d'un suport d'ordre i d'ajut d'una muller, que per sempre més procurarà fregar-li el camí per aconseguir el que és vida per a ell. El naixement de la seva filla Maria Rosa i el retrobament de la seva mare, per fi reunida amb el matrimoni, li donaran una fesomia de la seguretat afectuosa de l'home que compta amb una llar.

El 1949 comença a treballar en les Converses amb Pau Casals, treball metòdic i regular cada setmana amb el mestre que durarà fins a

*El F. C. Girona l'any 1930.
Josep M. Corredor (Corradi)
és el primer per la dreta
a la filera dels ajupits.*

1954, any de la publicació de la primera edició en llengua francesa. Abans però, el 1951 es publica la tesi doctoral sobre Maragall, escrita en francès i impresa a Tolosa.

Remarcarem que més que una tesi —de molts aspectes d'alt i d'altre interès—, és al nostre entendre, tot un breviarí d'hores i dies per confortar i reforçar una moral de voluntat en la situació en què Corredor es troba, quan l'elabora i la defensa. També serà una deu que brollarà en situacions futures conhort i esperança. Certes coincidències personals de situació en part, encara que els temps siguin altres i amb altra faisó, i d'objectius a curt termini, tot i considerant encertat el que Gaziell diu en el pròleg que va escriure en el Joan Maragall de Corredor amb motiu del premi de biografia Aedos (1959), deter-

minaren una *comunió efusiva* de la qual en són mostres:

- L'Afany d'interpretar l'ànima col·lectiva de Catalunya en el moment d'intentar una renaixença.
- El simbolisme de la resurrecció en aquesta renaixença i vibrant ànim premonitori del seu anunci,
- la incitació a l'aventura de buscar i construir aquest futur, a punta de dia,
- la crida incitant i encoratjadora, res de «torres d'ivori» davant les sol·licitacions del concret,
- no naufragar pels camins de l'odi i el del ressentiment,
- les invectives i apòstrofs, res més que clams contra el narcisisme eixorc, i
- El pensar i obrar, que les lamentacions no són suficients.

De les Converses amb Pau Casals direm que és l'acompliment més aconseguit de la qualitat de conversador que feiem notar en el jove Corredor. El mateix Mestre, en adonar-se del gruix del llibre que té a les mans —l'edició catalana de les Converses—, dirà que «no havia sospitat que en ésser transcrites, ocuparien

Josep M. Corredor

D'esquerra a dreta, a dalt, Coquard, Ramada, Pascual, Stern, Santaló, Canal i Salvador; a baix, Corredor, Massanas, Ruhí, Estrach i González.

centenars de pàgines» i que «la lectura del llibre em suggereix —diu— moltes reflexions». «En aquest cas es veuria obligat a encetar un nou capítol: *converses sobre unes converses*, i, «d'aquesta manera on anirem a parar?» La fina penetració en l'ànima del Mestre i els relleus de caràcter —rebuig de la injustícia i del trepig de l'home— són precisats amb aquella penetració que parlant de Maragall, llibre de Corredor, ja li féu dir a Gaziell: «És un biògraf com ja voldríem tenir-ne força».

El treball de traductor que comença en aquest temps, el porta a Ginebra, Àustria, Dinamarca, Egipte, Iran i Algèria. Tot un món que li permet satisfer aquella ànsia de conèixer món i noves gents, per dues finalitats: fer-se amb un munt de *documentació* i descobrir la perspectiva del nou *mundialisme*, que afectarà Catalunya i el nacionalisme dels estats o de les regions.

L'home d'exili: Perpinyà (1954-1977)

Aquesta etapa permetrà a Corredor residir habitualment a Per-

pinyà, però sovintejarà vingudes a Girona i a Barcelona. És també l'etapa florida de la seva consagració com a escriptor. Relació sense entrar-hi a fons:

a) Premis:

Estudi sobre Valentí Almirall (IEC) 1958.

Maragall (Biografia Aedos) 1959.

Josep Ixart (El món actual i el nostre país) 1961.

b) Publicacions:

Converses amb Pau Casals. Edició catalana 1967.

De casa i d'Europa. 1971

Pablo Casals cuenta su vida. 1974

Homes i situacions. 1976.

c) *Articles*: Un ampli repertori de temes variats que no podem escometre, però que si direm que mostren Corredor centinella vigilant i atèn del temps, no meteorològic, sinó dels homes i dels

seus estats d'ànim. Presència, El Punt, L'Avui, Destino, La Vanguardia i Serra d'Or els recullen.

d) *Conferències*: Algunes de recordança gironina, altres de repàs i examen polític, particularment per la seva ressonància, la que donà a l'Ateneu de Barcelona sobre «L'Esquerra Republicana a Catalunya 1931-1936» que aixecà molta pols i afectà amistats d'altres temps, aquí ens dona mostra de preferir per damunt de tot, l'objectivitat, el judici testimonial i la il·lustració dels desconexors del passat recent.

Durant aquesta època sovintegen molèsties físiques, a les quals Corredor, amb la seva hipersensibilitat, no està dotat per fer-hi front. Família i els amics de Girona saben d'aquests moments de crisi i d'exasperació i saben fer-li companyia que és el que més necessita. La reducció del nombre d'exiliats a Perpinyà i la desaparició de moltes de les grans personalitats que foren per ell redós i ajut, el deixà obert a solituds, font d'altres malures. Girona li oferí moltes ocasions de reeixides passatgeres.

Retorn a Girona (1977-1981)

Girona serà la seva residència habitual i Perpinyà per als caps de setmana. Aquesta fase té un aspecte professional que hi ha qui prou bé ho tractarà: el tema de supervisor i orientador pedagògic de l'ensenyament del català i en català en totes les escoles de l'àmbit provincial.

El que ens pertoca destacar és que veu una ocasió per servir el crit maragallà del seu codi moral de fervors, ço és, «del pensar a l'acció. Fer és altra cosa que el pensar. Davant el problema de la immigració, Corredor va prou ferrat d'enteniment i prou nafres a l'ànima per atansar-se a l'immigrant amb precaució, tacte, dolcesa i efusió. En resum, un respecte absolut. Comença per deixar les idiosincràcies, particularment en els pares, i limita el seu treball de cara als fills, nascuts a Catalunya, d'aquells immigrants. En aquest tema pesa la seva experiència d'exiliat i l'esforç per fer-se amb una llengua forastera, a més del que val el domini de la mateixa per canviar hàbits i formes de pensar. Això farà que Corredor parli sempre de *catalanitzar*, a través de la llengua, els fills dels immigrants nascuts a Catalunya, per ell el mot *integrar* no té sentit i que el treballar a Catalunya, bé com a declaració, no és prou per dir «Són catalans...», sinó «Volem considerar com a catalans... per començar, i rebutjar la immigració com «*impasse*». Amb aquestes correccions de presa de posició en front d'autoritats prou dirigents i significatives a Catalunya, Corredor decideix la seva empresa. L'objectiu serà la llengua com a mitjà a treballar per aconseguir el redreçament de la població de Catalunya, avui amb un percentatge migratori a considerar, de manera que la col·lectivitat catalana esdevingui la comunitat convivencial que va ésser en altre temps.

Les seves idees i intencions queden plasmades en els articles que publicà el 1978 sobre aquest tema:

«Comitès de defensa de la llengua catalana a tot Catalunya» (Premi de periodisme de l'Avui), «El percentatge de catalanoparlants i el salvament de la llengua» i «Un canal de Televisió a Catalunya».

Darrers dies de 1981

Divendres 25 de setembre de 1981. Ve habitualment a casa abans de passar el cap de setmana a Perpinyà. Seu. El vas d'aigua de costum. Treu de la butxaca l'article en record de Manuel Bonmatí que té escrit i a punt d'enviar al diari. El llegeix sense èmfasi ni comentari, entre glops d'aigua que no acaba. ¿Quina mena de set porta a dins? Ulls enfosquits que m'evadeixen el fit a fit, mà sense força que m'agafa el braç. Sortim al carrer. Sense comiat ens separem. És la darrera vegada de veure'l viu. Viu?, pregunto avui.

Ara rellegeixo aquell article. Premonitori. Una vegada més hi recalca «la gran època de Catalunya, de la convivència normalitzada, dotada d'una plena voluntat de redreçament col·lectiu i d'una sòlida confiança en el seu esdevenidor». M'impresionen les darreres paraules. «En *recordar-la* i en *comparar-la* amb la *situació present*, que als uns *engresca* i als altres *tortura* o els *insensibilitza*, no puc amagar un *sentiment de profunda recança*».

Corredor està vençut pel dolor, la pena, el greu d'aquesta recança. La seva ànsia permanent de *conversa* oral o escrita no ha trobat *conversos* i, mestre de matrícula oberta a l'escola dels diaris, tanca per manca d'oients. Les seves obres no han reeixit en el seu propòsit d'obrir els ulls a una nova renaixença de l'autenticitat catalana. Diners, benestar, nom, guardons, antologia, devocions de capelleta... no els cercà i la decepció marcí flors i llorens posats a les seves mans.

Corredor perd la seva vertadera vida, *desvivint-se* en un clam que no troba resposta. Li resta sols una

carcassa, suport d'un *existir* inútil, que no val la pena. Què fer-ne? La recança tindrà cura d'empènyer-la a la vorera sense retorn.

I en el silenci... amb la paraula resseca als llavis, exhaust com el Guillaume de Saint-Exupéry, callada la llengua, clau d'alliberaments com digué Mistral, consumat el seu misatge, mor el nostre Corredor el dimarts 29 de setembre de 1981. L'enterrarem el dijous 1 d'octubre, cobertes les despulles per la senyera d'un poble que no el sabé retrobar.

Molts, molts articles amb motiu de la seva desaparició. Sobreres i innecessàries per a mi certes explicacions del traspàs. No em serveixen les depressions, els pessimismes, les traïcions a Maragall, el lliurament a Nietzsche, l'home de frontera sense arrel viva a prendre en els dos vessants pirinencs, com s'ha dit. En tinc prou amb els mots definitoris i consoladors del curé de Saint Assisclé, Joseph Marti, a la «*Croix du Midi*»: «...*home de coeur et temoignage de parole*», que «*Aujourd'hui a la force du silence*».

¿No serà millor girar els ulls vers nosaltres mateixos? ¿Férem tot el possible quan, aferrat a la roca de l'esperança maragalliana, en la llinda de la timba, ens allargà la mà? ¿Sabérem donar-li la nostra mà quan engrunada aquella roca, rodà amb ell al fons?».

La carta que l'alcalde de Girona, Joaquim Nadal, em donà per a la família i presents a l'enterrament, i que vaig llegir a la catedral de Perpinyà, entre altres coses meritòries de Corredor, acabava dient molt sobre «l'agraïment per l'estimació que tenia vers la seva ciutat». I l'estimació de Girona vers ell?. La retrobada de Girona amb el seu fill, més fidel encara que il·lustre fou, està reclamant el testimoni just que recordi, com i on sigui, el que senzillament va ésser: Josep Maria Corredor i Pomés, escriptor gironí de la Girona gironina, 1912-1981.

Santiago Coquard és professor